

Asia: STM093:00/2016

Romaniasiain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ensimmäinen romanipoliittinen ohjelma laadittiin pääministeri Vanhasen toimeksiantona vuonna 2009. Sen visiona oli, että Suomi on edelläkävijä

romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäjänä Euroopassa. Tavoitteena oli, että tehokkailla ja yhtäaikaaisilla toimenpiteillä luodaan

edellytykset romaniväestön ihmisoikeuksien ja sosioekonomisen aseman huomattavaksi parantumiseksi yhteiskunnassa ja että romaniväestön

vaikuttamismahdollisuudet ja integroituminen yhteiskuntaan vahvistuisivat samalla kun romanikulttuuri ja -identiteetti säilyvät elävinä ja kehittyvät (STM

2009:48).

Luonnoksessa romanipoliittiseksi ohjelmaksi vuosille 2018–2020 (ROMPO 2) todetaan, että sen valmistelu aloitettiin analysoimalla aiemman romanipoliittisen ohjelman toimeenpanoa, saavutuksia ja kehittämistarpeita. Uudeksi ohjelmakaudeksi on päätetty valita lyhyempi, viiden vuoden jakso, jotta

ohjelmasisältöjä on mahdollista tarkistaa ja muovata vastaamaan nopeasti muuttuvaa toimintaympäristöä, kehittämishanketoiminnan tarpeita ja resursseja.

Ohjelman toimeenpanon toteutumista tulee myös seurata. Ohjelmaan sisältyvää seurantasuunnitelmaa Opetushallitus pitää tärkeänä.

Yleiset huomiot

Opetushallitus pitää hyvänä, että valmistelussa on huomioitu edellisen, ROMPO 1 toimikauden toimeenpano, saavutukset ja kehittämistarpeet. Se on hyvä

lähtökohta uuden valmistelulle. Samoin uuden ohjelman lyhyempi toimikausi vastaa hyvin tarkoitustaan. Myönteisenä Opetushallitus pitää alueellisia oloja

koskevan laajan tietopohjan hankkimista ohjelman valmistelua varten. Samoin laajapohjainen kuuleminen ja kommentointimahdollisuus osallistavat ohjelman valmisteluvaiheessa sekä yksityisiä romaneita että viranomaistahoja. Ohjelman toimeenpanon kannalta on tärkeää, että teksti on ymmärrettävää.

Tämänhetkinen on paikoin vaikeaselkoista.

Luonnokseen romanipoliittiseksi ohjelmaksi vuosille 2018–2022 sisältyvissä toimenpide-ehdotuksissa on huomioitu hyvin muuttuva maailma ja sen tuomat

tarpeet ja mahdollisuudet. Toimintalinjojen järjestys luonnoksessa on asianmukainen. Opetushallitus pitää hyvänä, että nyt uudessa ohjelmassa on

huomioitu myös viestinnän ja median sekä romanitaiteen toimintalinjat. Toimeenpanon vastuutahoissa merkittävää on yhteistyön lisääminen

viranomastahojen ja romanitoimijoiden, kuten romanijärjestöjen tai paikallistyöryhmien, kanssa.

Koulutuksen osalta jotkut toimintalinjoissa mainitut toimenpiteet ovat Opetushallituksen toimesta jo tekeillä tai toteutuneet. On kuitenkin hyvä, että ne

on merkitty ohjelman toimintalinjoissa (esim. romanikielisen materiaalin valmistus ja tuottaminen sekä e-oppimateriaali Suomen romaneista).

Opetushallituksen kustantamo tukee romanipoliittista ohjelmaa julkaisemalla romanikielen oppimateriaaleja. Edellisellä ohjelmakaudella on jo ilmestynyt uusia eri kielitaitotasoille suunnattuja romanikielen oppimateriaaleja ja perustettu verkkosivusto www.edu.fi/romanikieli, jolla julkaistaan painettuihin kirjoihin liittyvät lisämateriaalit, kuten opettajan oppaat, äänitteet ja verkkotehtävät. Merkittävä avaus on ollut materiaalien tuottaminen kahdella kielellä (romani ja suomi) rinnakkain, jotta materiaalia voi helpommin käyttää esimerkiksi päiväkodissa äänitteen avulla paitsi romanikielen tukemiseen myös

myönteiseen asennekasvatukseen. Lisäksi verkkoon tuotettavat opettajan oppaat tukevat materiaalien käytössä muitakin kuin päteviä romanikielen

opettajia.

Tulevan viisivuotisen ohjelmakauden toimintalinjoja tuetaan kustantamalla jatkoa jo ilmestyneille romanikielen materiaaleille uuden opetussuunnitelman

tavoitteiden mukaisesti. Koko alakoulun kattava romanikielen oppimateriaalisarja täydentyy osilla 2 (luokat 3—4) ja 3 (luokat 5—6). Syksyksi

2018 ilmestyy yläkoulun 3-osaisen sarjan ensimmäinen osa, johon tuotetaan myös oppilaan vuorovaikutteisia tehtäviä. Yläkoulun materiaali on suunniteltu

siten, että se sopii myös aikuisten perusopetukseen ja sen avulla voi eriyttää opetusta kielitaitotason mukaan.

Ohjelman toimeenpanon näkökulmasta olisi tärkeää, että toimintalinjojen ja toimenpide-ehdotusten lisäksi olisi määritelty tarkemmin myös vastuutahojen

sitouttamisesta, resursoinnista ja rahoituksesta. Kun resurssit sekä valtionhallinnossa että muualla ovat niukat ja varsin rajalliset, niin toimenpide-ehdotuksista voisi olla tarkoituksenmukaista asettaa joitakin etusijalle toteutettavaksi ensisijaisesti ohjelmakaudella 2018–2022 ja osa voisi olla

esimerkiksi pitemmällä aikavälillä tavoiteltavia hyviä käytänteitä. Valmisteilla oleva sosiaali- ja terveyspalvelu- ja maakuntahallintouudistus tuo omat

haasteensa kuntien ja esimerkiksi alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien rahoitukseen ja toimintaan. Mikäli ohjelma pystyttäisiin resursoimaan

tarkoituksenmukaisella tavalla, sen taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset näkyisivät pitkällä aikavälillä romanien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden

lisääntymisenä.

Syrjintää koskevassa johdannossa oli tuotu esiin myös romaniyhteisön sisäinen syrjintä esimerkiksi asumisen suhteen. Näitä käytäntöjä romanit itse eivät

useinkaan miellä syrjinnäksi vaan yhteisöä suojeleviksi tekijöiksi. Tästä syystä Opetushallitus pitää tärkeänä, että viranomaistahojen lisäksi ohjelman

toimeenpanoon osallistetaan myös romaniyhteisö laajasti.

Yleisenä huomiona Opetushallitus nostaa esille romanikysymysten eriytymisen vaaran. Pelkästään romaneille kohdennettujen palveluiden kehittämisessä tulee käyttää harkintaa ja pääsääntöisesti tulisi hyödyntää olemassa olevia rakenteita ja palveluita ja kehittää niitä romaniväestölle paremmin sopiviksi ja

saavutettaviksi. Luonnoksen ehdotuksiin sisältyy kuitenkin toimenpiteitä, joissa kaikille yhteisesti ja/tai yleisenä annettaviin ohjeisiin/asiakirjoihin ehdotetaan

sisällytettäväksi erikseen romanilapsia ja -nuoria koskevia kohtia (esimerkiksi toimenpiteet 7 ja 19). Tämä herättää kysymyksen, onko menettely leimaava ja

miten muotoiltuna leimaaminen on vältettävissä.

Yksityiskohtaiset huomiot

Kappaleessa Romanipoliittisen ohjelman tavoitteet on määritelty tavoitteeksi seuraavaa: Suomi kohottaa seuraavan kymmenen vuoden aikana romaniväestön

oman aktiivisuuden kohottamisen kautta sekä erilaisin tukitoimenpitein merkittävästi romaniväestön yleistä ammatillista koulutustasoa ja työllisyystasoa.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että kyseisessä kohdassa mainittaisiin yleisen ammatillisen koulutustason lisäksi myös akateeminen koulutustaso.

Kappaleessa Romanipolitiikan hallinnolliset rakenteet ja avaintoimijat mainitaan, että Opetushallituksen romaniväestön koulutustiimin tehtäviin kuuluvat

romanikielen ja -kulttuurin edistäminen sekä romaniväestön koulutuksen kehittäminen kaikilla koulutusasteilla. Opetushallitus huomauttaa, että

ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutus eivät kuulu Opetushallituksen toimialaan. Opetushallituksen tehtäviin kuuluvat korkeakoulusektorilta vain eräät

sille nimenomaisesti määrätyt tehtävät.

Sivun 20 toimintalinjan 3.2. toimenpiteenä on liikkuvien EU-kansalaisten ja maahanmuuttajaromanien työllistyminen ja siihen liittyvät tukitarpeet.

Opetushallituksen mukaan toimenpidettä tulisi täydentää liittämällä siihen myös paperittomuuteen liittyvät ongelmat ylipäättään ja niihin reagointi sekä

työllistymisen tukitarpeiden konkreettisempi yksilöinti.

Sivulla 22 toimintalinjan 3.3.1 terveydenhuolto-opasta koskevasta toimenpiteestä puuttuvat vastuutahot.

Sivulla 26 toimintalinjan 3.4.1 romanikielen vahvistamista koskevassa kappaleessa mainitaan, että romanikielen opetusta saavien oppilaiden määrä

kasvoi väliaikaisesti 2000-luvun alussa, mutta Opetushallituksen viimeisimmän seurantatiedon mukaan se on 2010-luvulla laskenut.

Romanikielen opetuksen määrä lisääntyi rahoitusta koskevan asetusmuutoksen myötä (ryhmän minimikoon muutos neljästä kahteen oppilaaseen) ja

romanioppilaiden perusopetuksen kehittämishankkeen käynnistyttyä vuonna 2008. Oppilaiden määrä jatkoi kasvuaan myös 2010-luvulla ja oli korkeimmillaan vuosina 2010-2011. Sen jälkeen romanikielen opetusta saavien oppilaiden määrän kasvu pysähtyi ja on kääntynyt jälleen laskuun.

Pääjohtaja Olli-Pekka Heinonen

Lakimies Sanna Haanpää

Haanpää Sanna
Opetushallitus